



Jan Andrzej CHOMICZEWSKI

**Prof. dr hab. n. med. plk w st. spocz.
(19.11.1909 – 5.03.1992)**

Jan Andrzej Chomiczewski urodził się 19 listopada 1909 roku w Siemiatyczach (pow. Bielsk-Podlaski) jako syn Józefa Chomiczewskiego i Julii z Biernowskich. Ojciec lekarz do roku 1925 pełnił czynną służbę wojskową, a następnie był lekarzem powiatowym i znanym społecznikiem w Radzynie Podlaskim (czego dowodem jest nazwanie ulicy Jego imieniem w tym mieście). Matka – lekarz dentysta – pochodziła z rodziny ziemiańskiej.

Świadectwo dojrzałości w gimnazjum typu humanistycznego w Radzynie Podlaskim uzyskał w 1928 roku. W roku 1928/29 odbył przeszkolenie wojskowe w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. W roku

1929/30 studiował matematykę na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1930–1936 odbył studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego uzyskując dyplom lekarza 12 maja 1937 roku. Po uzyskaniu dyplomu odbył praktykę szpitalną w Szpitalu Przemienienia Pańskiego na Pradze w Warszawie oraz staż z zakresu chorób zakaźnych w szpitalu Świętego Stanisława i chorób dziecięcych w Szpitalu Karola i Marii w Warszawie.

Jeszcze przed uzyskaniem dyplomu lekarza w 1936 roku odbył przeszkolenie rezerwy na Kursie Dowódców Baterii. W lipcu 1938 roku powołany z rezerwy do służby czynnej w wojsku otrzymał przydział do 18 pułku piechoty w Skiernewicach na stanowisko lekarza pułku. Po trzech miesiącach został powołany na stanowisko starszego lekarza 26 pułku artylerii lekkiej w Skierniewicach. 23 marca 1939 roku otrzymał przydział mobilizacyjny do Kompanii Sanitarnej 26 Dywizji Piechoty na stanowisko Dowódcy Plutonu. Na tym stanowisku przebył całą Kampanię Wrześniową. Po bitwie nad Bzurą dostał się do niewoli niemieckiej. Przeniesiony do Żychlina prowadził szpital dla rannych jeńców, następnie został przeniesiony do przejściowego obozu w Łodzi, z którego w grudniu wraz z grupą ok. 20 lekarzy, został uwolniony.

Po wydostaniu się z niewoli wyjechał do Warszawy, gdzie rozpoczął pracę jako lekarz ambulatorium przy Stołecznym Komitecie Samopomocy Społecznej. W czerwcu 1940 roku przechodzi do pracy w Miejskim Instytucie Higieny. Pracując na stanowisku lekarza-bakteriologa, działa w konspiracji od lipca 1940 r. w samodzielnej grupie dywersyjnej „Prus” włączonej następnie do ZWZ, a później do Armii Krajowej. Po zorganizowaniu „Kedywu” K.G. A.K. objął funkcję lekarza grupy dywersyjnej „Jana”-„Sawicza” pełniąc funkcję lekarza „Kedywu” Armii Krajowej.

Bierze udział w Powstaniu Warszawskim jako lekarz Oddziału zgrupowania płk Radosława, następnie przydzielony został do szpitala polowego w Szpitalu Karola i Marii. Po zagarnięciu szpitala przez Niemców wraz z ocalałym personelem przedostał się do Szpitala Wolskiego, gdzie przebywał do końca powstania.

Po upadku powstania wyjeżdża do Kielc, gdzie pracuje (od października 1944 do lutego 1945) jako lekarz punktu Czerwonego Krzyża. Punkt nastawiony był na udzielanie pomocy uchodźcom z Warszawy.

W lutym 1945 roku zostaje powołany do Wojska Polskiego i skierowany do 9 Frontowego Laboratorium Przeciwepidemicznego, którego komendantem był płk prof. Edmund Mikulaszek.

Doktoryzował się z zakresu medycyny w roku 1946 na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego – tytuł rozprawy doktorskiej: „Zjawiska towarzyszące odczynowi zlepnemu (zahamowanie aglutynacji, bakterioliza)”.

Awansowany do stopnia podpułkownika, bierze aktywny udział w organizowaniu od podstaw – na bazie Frontowego Laboratorium – Centralnego Labora-

torium Sanitarno-Higienicznego WP, którego po odejściu płka. prof. dr hab. Edmunda Mikulaszka, zostaje komendantem.

W roku 1951 przeniesiony zostaje do rezerwy i przechodzi na etat st. asystenta Zakładu Bakteriologii Akademii Medycznej w Łodzi.

Habilitował się w roku 1962 w zakresie mikrobiologii lekarskiej na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej we Wrocławiu. Tytuł rozprawy habilitacyjnej: „Badania nad typowaniem bakteriofagowym i biochemicznym *Salmonella typhi*”.

Po habilitacji w roku 1962 ponownie zostaje powołany do służby wojskowej, na stanowisko Szefa Katedry Mikrobiologii Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi. Stanowisko to piastuje do czasu przejścia w stan spoczynku tj. do roku 1973. W latach 1964–1971 pełnił jednocześnie funkcję Dziekana Wydziału Lekarskiego WAM.

W roku 1968 otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk medycznych.

Po przejściu w stan spoczynku przez trzy lata pełnił funkcję konsultanta naukowego Wojewódzkiej Stacji San.-Epid. w Łodzi.

W 1976 roku powołany zostaje na kierownika Katedry i Zakładu Bakteriologii i Immunologii Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Łodzi. Katedrą tą kieruje do przejścia – w roku 1980 – na zasłużoną emeryturę.

* * *

Działalność naukową prof. Chomiczewski rozpoczął w 1940 roku w Miejskim Instytucie Higieny w Warszawie pod kierunkiem prof. A. Ławrynowicza. Przedmiotem Jego zainteresowań była diagnostyka duru brzuszego i plamistego, zwłaszcza swoistości mechanizmów odczynów serologicznych. Praca poświęcona temu zagadnieniu stanowiła podstawę przewodu doktorskiego.

W ostatnim okresie wojny i po jej zakończeniu, pełniąc służbę w Wojskowym Centralnym Laboratorium pod kierunkiem prof. E. Mikulaszka, prowadził badania nad epidemiologią i serologią grypy w środowisku wojskowym, wykazując różnice w obrazie przeciwciał w porównaniu z obrazem stwierdzanym w środowisku cywilnym.

Po demobilizacji (1952 r.) kontynuował działalność naukową w Zakładzie Bakteriologii Akademii Medycznej w Łodzi pod kierunkiem prof. Zygmunta Szymanowskiego oraz w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, w której to zorganizował Regionalny Ośrodek Typowania Bakteriofagowego *Enterobacteriaceae* wchodzący w skład Ośrodka Krajowego. W Zakładzie zajmował się wtedy indukowaną zmiennością bakterii.

Znaczne rozpowszechnienie duru brzuszego w Łodzi skłoniło dra Chomiczewskiego do rozwinięcia badań umożliwiających precyzyjną identyfikację szczepów w obrębie gatunku *Salmonella typhi*, a tym samym określenie (lub wykluczenie) związku pomiędzy poszczególnymi ogniskami zakażeń. Poza aspektem

praktycznym w dochodzeniach epidemiologicznych badania te nosiły również charakter poznawczy. Wyniki tych badań wykazały, że istnieją dwa tylko, a nie jak przypuszczano cztery typy biochemiczne *S. typhi* (tzw. typy III i IV są niestałymi wariantami typu I i II, nie mają więc wartości w typowaniu). Typowaniu bakteriofagowemu i biochemicznemu poświęcona została praca habilitacyjna.

W zorganizowanej od podstaw i kierowanej przez siebie Katedrze Mikrobiologii Lekarskiej WAM, wraz ze współpracownikami, rozszerzył badania o tematykę dotyczącą właściwości biologicznych i chorobotwórczych pałeczek z rodzaju *Salmonella* i *Shigella*, ze szczególnym uwzględnieniem doskonalenia metod różnicowania szczepów w obrębie gatunków. Część tych prac poświęcona była wykorzystaniu do różnicowania szczepów zdolności wytwarzania kolicyn (kolicynogenia) oraz wrażliwości na ich działania (kolicynotypia). Różnorodność wytwarzanych kolicyn oraz odmienna wrażliwość na nie w znacznym stopniu rozszerzyły możliwości różnicowania szczepów, zwłaszcza jeśli kolicynogenię i kolicynotypię łączono z lizotypią, tj. typowaniem bakteriofagowym.

Dorobek naukowy prof. Chomiczewskiego to ok. 100 publikacji naukowych, w tym w znacznej mierze prac doświadczalnych. Był promotorem 9 rozpraw doktorskich, a z grona jego współpracowników czterech uzyskało stopień naukowy doktora habilitowanego i jeden tytuł profesora.

Prof. Chomiczewski był członkiem wielu towarzystw naukowych m.in.: Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych, Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów (b. sekretarz, wiceprzewodniczący a następnie przewodniczący Oddziału Łódzkiego a w latach 1973–1976 pełnił z wyboru funkcję prezesa Zarządu Głównego PTM). W 1976 nadany Mu został tytuł Członka Honorowego Towarzystwa.

* * *

Z profesorem łączyła mnie wieloletnia serdeczna przyjaźń, zrodzona na kanwie wspólnego działania na polu Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów oraz Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii, którego był współtwórcą i od samego początku, przez wszystkie kadencje, Członkiem jego Rady Naukowej.

Odszedł od nas Człowiek o niespotykanej już dziś osobowości: dużej wiedzy, niebywale skromny, niesłychanie uczciwy. Był Profesorem osobowością niezwykle wszechstronną – lekarzem, przyrodnikiem, a nade wszystko humanistą. Wraz z herbem rodowym po przodkach odziedziczył najlepsze cechy: był wielkim patriotą i żarliwym obrońcą ojczyzny w czasie wojny obronnej jak i w czasie okupacji. Cechowała Go bezgraniczna szlachetność i odwaga osobista, a przy tym duża wrażliwość, ogromna tolerancja i wierność postępowym poglądom, które wyznawał. Kochał życie i rozmiłowany był w mundurze, do którego dane Mu było kilkakrotnie w życiu powracać (kadet, oficer artylerii, oficer służby zdrowia „Kedywu” AK, oficer dowódca, oficer naukowiec i wychowawca). Profesor

Chomiczewski miał bogatą działalność społeczną. Był między innymi przez okres dwudziestu lat członkiem Rady Naukowej Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej, przez wszystkie kadencje członkiem Rady Naukowej Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii, Instytutu Patologii AM w Łodzi (której przewodniczył w latach 1973–1976). Brał udział w pracach wielu Komitetów Polskiej Akademii Nauk.

Działalność i dorobek profesora Jana Chomiczewskiego zyskały uznanie w postaci szeregu nagród naukowych, a Wojskowa Akademia Medyczna w roku 1990 nadała Mu tytuł „Doctor honoris causa”.

Za udział w wojnie i w ruchu oporu prof. Chomiczewski odznaczony był Krzyżem Walecznych, Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Armii Krajowej, Krzyżem Partyzanckim, Medalem za Udział w Wojnie Obronnej 1939 r., Warszawskim Krzyżem Powstańczym, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Medalem za Udział w Walkach o Berlin oraz Odznaką Grunwaldzką. Za całokształt działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej uhonorowany został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Tytułem Honorowym Zasłużony Nauczyciel PRL, Medalem Edukacji Narodowej oraz innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi.

Po krótkiej chorobie zmarł w Łodzi 5 marca 1992 roku i pochowany został z asystą wojskową na cmentarzu wojskowym w Łodzi na Dołach.

Cześć Jego pamięci!

J. Kubica